

TURKIAN LURRIKARAK 'LOW COST' HIRIGINTZAREN ONDORIOAK AZALERAZI DITU

Anatoliako failak Kurdistanen, Turkian eta Sirian eragindako lurrikarak goitik behera jausi ditu milaka etxebizitza, eta agerian geratu da Recep Tayyip Erdoganaren gobernuaren eta eraikuntza sektorearen artean dagoen ustelkeria. Baina baita munduan nagusitzen ari den eredu baten ahultasuna ere: higiezinaren espekulazioan eta lan-esklabotzan oinarrituta, kapitalaren zerbitzura dagoen hirigintza merkearena.

URKO APAOLAZA AVILA

Turkiako TRT irrati telebista publikoak, otsailaren 6an lurrikara hilgarria gertatu eta astebetera zabaldu zuen berria: poliziak Nazmi Tosun eraikuntza inspektorea atxilotu zuen, aldi berean Emre Apartament-eko ordezkaria bazena, lurra pitzatzerakoan behera amildutako milaka urbanizazioetako bat. Ordurako beste hainbat kontratista atxilotuak zituen Recep Tayyip Erdoganaren gobernuak eta, kate publikoak zioenez, eraikuntza arloko 33 lagunen atzetik zebilen. Gerora jakin zen eraikuntza arloko 113 pertsona baino gehiagoren zerrenda zuela prestatuta poliziak.

Kurdistanen, Turkia eta Siria arteko mugan, Dilok hiritik gertu –turkie-raz mendebaldarrok Giziantep bezala

ezagutzen duguna– izandako Richter eskalako 7,5 magnitudeko lurrikarak milaka pertsona lurperatu ditu adreilu eta hormigoi artean. Turkiako iturri ofizialak kontuan edukiz gero, lerrook idazten ari garen unean gutxienez 41.000 dira hildakoak, baina irakurleak astekari hau jasotzen duenerako seguruenik zifra hori handiagoa izango da. Sirian, aldiz, sekula ez dugu jakingo hondamendia norainokoa izan den.

Hondakinak kentzeko lanek aurrera egin eta egunak igaro ahala, herritarren haserre eta kexak handitu dira, Turkiako Gobernuak laguntza bidaltzeko izandako moteltasunagatik –lurrikarak kaltetutako eremu handi bat Kurdistanen kokatzeak ere zerikusi zuzena izan du zenbait tokitan erreskateak eragotzeko jarrera horrekin, hainbat hedabide

kurduk salatu dutenez–. Baina haserre handitu baizik ez da egin ikusirik erortako eraikin ugari noiz izan ziren eraikiak, zein egoeratan zeuden, eta turkiar gobernuak nola kudeatu duen orokorrean hirigintzaren gaia eremu sismiko hain bortitzean. Ondorioa gero eta garbiagoa da: ez da istripua izan, milaka heriotza saihestu zitezkeen.

BBC britainiar telebista kateko Tom Bateman eta Laura Gozi korrespondentak izan dira lehenengotakoak kudeaketaren inguruko zalantza hori zabaltzen. “Urte luzez, adituek ohartarazi dute Turkian eraikin berri ugari ez direla seguruak, ustelkeria endemikoaren eta gobernuaren politiken ondorioz”, diote kazetariak. Azaldu dutenez, politika horiek ekarri dute Turkiako Gobernuak ez ikusia egin eta kontratistek lurrikaren

AFP / GETTY IMAGES

BURBUILA URBANISTIKOA

Turkian 1999tik eraikitako etxebizitzan herenak ez du lurrikaren kontrako araudia betetzen eta gobernuaren "amnistia" jaso dute. Otsailaren 6ko seismoarekin hondoratu dira asko.

kontrako arauak urratzea: "Milaka eraikin hondoratu dira lurrikararekin, eta zalantza sortu da, natur hondamendiaren kalteak handitu ote dituen gizakiaren eskuak".

BBCk froga grafikoak ere eskaintzen ditu bere webgunean, *Turkey earthquake: Why did so many buildings collapse?* ("Turkiako lurrikara: Zergatik ondoratu dira hainbeste eraikin?") goiburupean. Ikus daiteske, esaterako, Iskenderun hiriko dorre handi baten bi argazki, eskuintekoa erabat birrindua, ezkerrekoa berri-berri, 2019an inauguratu zen moduan. BBCk egiaztatu du biak eraikin bera direla eta ezkerrekoa eraikuntza-enpresaren publizitate kanpaina batena zela, araudia zorrotz betetzen zuela ziurtatzeko egina.

Eraikuntza politiketan dituen erantzukizun larriak ezkutatu nahi ditu Turkiako presidentek; hor kokatu behar dira herritarren kontrako mehatxuak eta kontratisten atxilotzeak

IZMIT 1999: ARAUAK ETA AMNISTIAK

Lurrikaren kontrako hirigintza araudia asko zorrotzu zen 1999an Istanbuletik gertu dagoen Izmit hirian izandako seismoaren ondoren. Ordukoan 17.000 lagun hil ziren eta Süleyman Demirel presidentek hauteskundeak galdu zituen ondoren. Zerga berezi bat ere sortu zuten eraikuntza seguruagoak egiteko. Baina burbuila urbanistikoaren aparretan –eta geologo nahiz arkitektoen gomendioei muzin eginda–, Turkian geroztik eraikitako etxebizitza askok ez dituzte arau horiek bete, beste asko "amnistiatuak" izan dira, eta zerga horren diruarekin zer gertatu den inork ez daki.

Erdogan orain aurkitzen den ataka ulertu nahi duenak irakur dezake

Ekialde Hurbilean aditua den Manuel Martorell historialari nafarrak *Diario de Navarra* egunkarian idatzitako *Turquia: lo que esconde el terremoto* ("Turkia: lurrikarak ezkutatzen duena") artikulua. Martorellek gogorarazi du duela hiru urte bi milioi etxebizitzari onartu zitzaizola amnistia delako hori: "Zigorra saihesteko, jabeek diru kopuru bat eman behar zuten eta eraikina bere horretan geratzen zen". Turkiako eraikinen erdiak ez du araudia betetzen, Erdogan boterean izan den hogei urteotan eraikitakoen herena barne. Ingeniariei Kolegioko presidente Cemal Gokce-ren arabera, soilik Istanbulen milioika dira egoera horretan dauden etxebizitzak.

"Orain, ezkutatu nahi ditu eraikuntzako bere politikekin dituen erantzukizun larriak, eta ohikoa den moduan, tragedia honetatik errentagarritasun politiko handiena ateratzeko neurriak hartzen ari da", dio historialariak. Hor kokatu behar dira sare sozialen kontrola, kexa azaldu duten herritarren kontrako mehatxuak, eta kontratisten atxilotzeak: "Erdoganek badaki krisi honen kudeaketak bi hamarkadaz eraikitzen joan den bere proiektu politikoa hondoratu dezakeela, 1999ko seismoan gertatu bezala. Ez da beraz zentzugabea hauteskundeak atzeratzea, hondamendi politikoa saihesteko".

Hirigintza merkearen hedapenean oinarritu du Turkiak bere barne garapena; eta orain, eraikuntzako eliteak atzerrira begira jarrita daude, batez ere Afrikara

HIRIGINTZA MERKEAREN ESPORTAZIOA

Erregimen presidentzialista gogorrarekin agintzeaz gain, hirigintza merkearen hedapenean oinarritu du Erdoganek Turkiako garapena, eta bide batez, eraikuntzako eliteen leialtasuna eskuratu du. Elite horiek, hain zuzen, atzerrira begira jarrita daude aspaldi: munduko 250 enpresa kontratista handien artean 40 turkiarrak dira, *The Economist* astekari ospetsuak emandako datuen arabera.

Batez ere Afrikan sartu du eskua Turkiak, bere kokapen geostrategikoaz baliatuta. Astekariak *Turkish builders are thriving in Africa* ("Turkiar eraikitzaileak egarri dira Afrikan") artikuluan dioenez, Afrikan txinatar inbertsiogileekin lehiatzea zaila duenez, *low cost* eraikuntza eredu esportatu du, azkartasunean eta tokian tokiko lan-esku merkean oinarriturik. Erakustazokak Ekuatore Ginean eta Kongoko Errepublikan Demokratikoan, aireportuak Ginea Bissaun, Nigerren eta Sierra Leonan... kontaezinak dira eskuratu dituzten lanak. Baina seguruenik Senegalen dauka proiektu anbiziotsuena Turkiak.

ZER DARAMA TURKIAK DAKARRERA?

Qatarren 2022ko Munduko Futbol Koparen harira eraikuntzako langileen artean izandako desmasiak ezagunak zaizkigu. Ez hainbeste Dakarren gertatzen ari direnak. Senegalgo hiriburutik 30 kilometro eskasera ezerezetik sortzen ari dira Diarniadio izeneko hiria, antzeko moduak erabiliz. Dakarrekin duen "pila-keta" arintzeko omen: *Lake City* ere deitua -laku handi baten inguruan dagoelako-, etxe-orratz askoko finantza gunea, unibertsitate campusak eta industria parkea izango ditu, baita 350.000 lagunentzako etxebizitzak ere. Denera 2.000

DIAMNIADIO Dakarretik 30 kilometrorara eraikitzen ari diren 350.000 lagunentzako hiri futurista, 2035 urtean bukatua behar duena. Turkiako multinazionalak bete-betean daude proiektuan sartuta, eta txinatar eraikitzaileekiko lehiakorrak izateko obra azkarrak hitzeman eta tokiko lan-esku merkea erabiltzen dute.

ESPLOTAZIOA Ezkerrean, langile multzoa etxola kaskarretan bizitzen, Senegalen Dakar inguruan eraikuntza berriak egiten ari diren tokian, AFP agentziak bidez harturiko irudi batean. Eskuinean, Turkiako Iskenderun hirian ustez segurua zen eraikin berri baten lehengo eta oraingo irudiak.

milioi dolar kostako du hiri futurista egiteak eta 2035erako amaitua egotea espero da.

Iaz estreinatu zuten Abdoulaye Wade estadio olinpikoa, puntako teknologiak erabiltzen dituen kirol instalakuntza, 50.000 laguntzako gaitasunarekin. Inaugurazio ekitaldian izan zen gonbidatu berezi Tayyip Erdogan bera; ez alferrik, eraikina oso osorik egin baitu Summa turkiar multinazional botere-tsua. Nazioarteko aireportua eta beste makina bat azpiegitura ere Turkiako enpresak ari dira eraikitzen. Macky Sall presidente senegaldarrak nabarmendu du Turkiarekin duten harremana “zintzoa bezain aberatsa” dela. Baina Joseba Tapiak kantatuko lukeen bezala, zer darara Turkiak Dakarrera?

La Vanguardia egunkarian Marie Flammant kazetariak erakutsi digu nolako baldintzatan ari diren Sierra Leona, Nigeria nahiz Gineako migratzaileak Diamniadio eraikitzen: poliziak birrindutako etxola kaskarretan ostatu harturik, lane-

Tayyip Erdogan Dakarreko estadio olinpiko berriaren inaugurazioan izan zen; ez alferrik, eraikina oso osorik egin baitu Summa turkiar multinazionalak

ra joateko hiru orduko ibilaldiak eginez, zazpi eguneko lan-asteak, eta eguneko dolar apur batzuk besterik ez kobratzen. *AFP* frantziar agentziak hamar langileri

egindako elkarrizketak eta argazkiak izan ditu iturri Flammantek *Diamniadio, la nueva ciudad de Senegal que se alza en condiciones de “esclavitud”* (“Diamniadio, ‘esklabotza’ baldintzetan eraikitzen ari den Senegalgo hiri berria”) erreportajerako. “Egunero garrasi egin eta jotzen gaituzte”, dio 26 urteko Ibrahimek –pseudonimoak erabili ditu *AFP*-ko fotokazetariak-. Eta langileak gogaituta kolpea itzultzen badu... “Despeditua. Beraz, jotzen zaituztenean ezin duzu ezer egin, isildu eta lanean jarraitu baikik”.

Ekonomia kapitalistak bere burua elikatzen du eraikuntzarekin, eta merke bada hobe. Berdin dio herritarrak adreilu artean lurperatu edo langileak xukatzen baditu ere. Turkia dizipulu abila bilakatu da zeregin horretan eta Afrikan nahiz Asian luzatu ditu besoak, baita gertuago ere... Oraintsu jakin dugu Limak turkiar multinazionalak birmoldatuko duela hainbeste jende miresten duen Europako katedral bat: Bartzelonako Camp Nou estadioa. ●

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani 23 · 20004 Donostia
T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com
www.zinkunegioptika.com

f t